X. évfolyam. 156. szám. Vasárnap, 1876. julius 9.

Előfizetési díj:
Vidékre postán vagy helyben házhoz hordva:
Egy évre . . . . . 20.—
Félévre . . . . . 10.—
Negyedévre . . . . . 5.—
Egy hóra 1.80

Egy szám 8 krajczár.

Hirdetési díj: 9 hasábos petitsor egyszeri hirdetése 12 kr., többször 10 kr.

Bélyegdij minden hirdetésért külön 30 kr.

Nyilttér: Öt hasábos sor 30 krajczár.

EGYETÉRTÉS

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

Szerkesztői iroda:
Budapest IV. megyeháztér 9. sz.
hová a lap szellemi részét illető minden közlemény küldendő. — A küldemények csak bérmentesen fogadtatnak el.

Kéziratok csak rendkivüli esetben küldetnek vissza.

Kiadó-hivatal:
Budapest IV. megyeháztér 9. sz.
Vodianer F. nyomdájában.

Előfizetési föltételek
az
EGYETÉRTÉS
politikai és közgazdászati napilapra.

Egész évre . . . . . **20** frt. — kr.
Fél évre . . . . . **10** frt. — kr.
Negyed évre . . . . . **5** frt. — kr.
Egy hóra . . . . . **1** frt. **80** kr.

☛ Az előfizetési pénzek és utalványok az **„Egyetértés“** kiadó-hivatalának Wodianer nyomda megyeház-tér 9. szám alá küldendők.

A háboru kitörése óta, mint olvasóink már eddig is meggyözödhettek, elkövettünk mindent, hogy a csatatért és külpolitikai helyzetet illetöleg gyors és kimeritö tudósításokat hozhassunk. Intézkedtünk arról is, hogy mindaddig, mig az események azt szükségessé teszik, lapunk ezentul minden nap, tehát hétfön reggel is megjelenjék. Eszerint lapunk legközelebbi száma holnap reggel jelenik meg s az dijtalanul küldetik meg minden előfizetönknek.

Budapest, julius 8.

A kormányzatnak egy terén sem oly sajnos és nem jár oly veszélyes következményekkel, ha közbizalom nem követi az államférfiak tevékenységét, mint a külügyi politikában. Ez a tér az, mely még legkevésbé van alávetve az alkotmányos tényezők befolyásának, hová legkisebb mértékben hat el a nyilvánosság javitó és utbaigazitó feladata és hol legtöbb van bizva egyfelől a puszta egyéni diskretióra, másfelől az államférfiunak személyes értelmi és erkölcsi tulajdonaira. De bár ezen a téren legkisebb a közvéleménynek valódi alkotmányos szerepe, — mégis mióta a tisztán dynastikus hatalom vagy a feudalis kiváltságok kizárólagos uralma aláhanyatlott a népek történetében, épen a nemzetközi viszonyok körül történik legritkábban, hogy az uralkodó kormányzati irány ellentétben legyen a közvéleménynek áramlatával. Mert a mily nehéz rendesen az egyetértés a belügynek kérdéseiben, oly összhangzó felfogás szokott létrejönni a külügyi érdekek megbirálásában. Ugyanazon körülmény, mely azt okozza, hogy külső ellenfelekkel szemközt elenyészik a pártok különbsége, ugyanaz logikai és erkölcsi kényszerüséggel okozza azt is, hogy a külügyi kormányzatnak és a diplomatiának regióiban sem térhetnek el a nemzeti érdekek általános felfogásától. A mikor idegenek ellenében kell megvédelmezni egy nemzetnek akár gyakorlati, akár eszményi érdekeit, bizonyára egy hivatással biró nép kebelében nem lehet ellentét fejedelem és nép, osztály és osztály, párt és párt között. Ez annyira igaz, hogy mai napság absolut államokban sem csinálnak más külügyi politikát, mint minőt a bevallott nemzeti érdek először, vagy legalább minőt a közvélemény jól, roszul nemzeti érdeknek kürtöl. Gortsakoff sem akarhat oly külügyi politikát, hogy nem az orosz nemzeti aspirationknak lásék hódolni és nem az orosz közvélemény támogatására hivatkozhassék.

Mindezekért végtelenül lényeges kellék a külügyi politikának intézésére a nemzetnek általános és megnem csökkenő bizalma. A nemzet nem bir külügyeinek helyes vezetésére más garantiával, minthogy amaz államférfia, kinek kezeibe van az letéve, teljes bizalmát érdemli; az államférfiu sem bir más valódi erőforrással, politikájának helyességére nincsen semmi más irányadója, csakhogy azt a nemzet bizalma támogatja. Ez az, mire a monarchia államférfiainak figyelemmel kell lenniök, mikor válságos időkben tanácskozva a legjobb akarattal is könnyen oly elhatározásokra juthatnak, melyek a válság méhéből születve uj és nagyobb válságnak lesznek szülőanyjaivá. Végzetteljes pillanatok vonulnak el mostan a monarchia fölött. Reichstadtban az osztrák-porosz határon ma fejedelmek találkozása van. Ki tudja milyen jövő dolgok, mennyi következő nehéz nap, mennyi harcz és mészárlást nyugszanak biztosan összegöngyölve a mai napnak csirájában? Ki tudja, milyen sors fog születni belőle nemzetekre, országokra és az egész földrészre nézve? De ha gróf Andrássy Gyula követné a hajdani szokást, mikor nagy és elhatározó tanácskozások előtt megfigyeltették a felhők járását; ha a népnek hangulatában keresné jelen vállalkozásának és tetteinek jós jeleit: megdöbbenéssel kellene észrevennie, — hogy külügyi politikánk iránt az oly szükséges bizalom már eltünt, és a legiszonyubb pillanatok közepett a monarchiának nemzetei érdekeiket saját államférfiaik és kormányzóik által nem látják megóva! Általános és óriás lidércznyomásként terjed az aggodalom, hogy idegen törekvések ellenséges hóditási vágyak ellenében olyan külügyi politika vezeti a monarchiának sorsát, mely öntudatlanul és vakon az ellenségnek tesz szolgálatokat. Micsoda helyzet, és micsoda viszony ez! Hiszen nehéz sorsra kellene elkészülnünk, komoly boru ülne ma a nemzeten, ha a legnagyobb bizalom és összhangzat viszonya uralkodnék is a nép és államférfiak között, ha magunk körében és háztájékunkon mindent a legjobb rendben tudnánk is, ha nem volna semmi alkotmányos, erkölcsi és gazdasági bajunk; bizonyára ily körülmények között is csak az erősitené az öntudatot, hogy következzék bármi, fejlődjék ki a mai nap végzete a csaták tüzében, a sergek rohamában és a milliónak jajkiáltásában, mi készek vagyunk minden áldozatra, melyet a haza fog követelni tőlünk, és érjenek bárminő veszteségek, a veszteségek is mind nagy kötelességek teljesitéséről fognak tanuskodni. Mit mondjunk hát akkor, ha saját államférfiainkban saját politikánkban nem lehet biznunk, ha előbb félünk külügyi politikánktól, mint hagyomanyos ellenségeinktől, sőt ellenségeinket saját kormányunk eljárása teszi voltakép félelmetesekké előttünk.

Igen, ilyen hangulat kiséri a reichstadti találkozást. A közvélemény ma ismét ritka egyértelmüséggel nyilatkozik Lajtháninnen és Lajthántul, a külügyi politikának szükségeiről, ugy mint az 1870. évben a porosz franczia háboru kitörésekor. Annál ominosusabb és nyugtalanitóbb, hogy ez egyértelmüséggel áll szemben gr. Andrássy Gyula külügyi vezetése, legalább a mennyire azt külső jelek és szembeszökő tények következtetni engedik. Nem mondjuk mi azt, hogy az, a mi a reichstadti találkozásban formailag kifejezve van, azaz: az érintkezés és megegyezés Oroszországgal már magában összeütközésben áll Ausztria-Magyarországnak érdekeivel. Ellenkezőleg, épen azt vallanók, hogy magából a helyzetből semmi sem volna annyira indokolva, mint egy teljesen tiszta viszony, és kölcsönös, határozott kötelezettségek megállapitása Ausztria-Magyarország és Oroszország között. Mert a mint már többször kifejeztük, nekünk a jelen pillanatban első és legfőbb óhajtásunk a békének megóvása, irányadó elvünk a be nem avatkozás a török porta és a szouzerain fejedelemségek között kitört harczba. De ez óhajtások és czélok elérése elvitathatlanul nem tőlünk hanem Oroszországtól függ; Oroszországnak beavatkozása az érdekek szöges ellentétességénél fogva okvetlenül kell, hogy megszüntesse reánk nézve is a benem avatkozás és a békének lehetőségét. Köthetünk tehát Oroszországgal olyan egyességet, mely fegyverszünetet létesitsen a harczoló érdekek között. Ezt csak őszinte szivből lehetne üdvözölnünk! Hisz a hármas szövetséget is egészséges alakulatnak tekintette a közvélemény a béke érdekében, épen azon helyes combinatió alapján, hogy a hol oly ellentétes szükségek és hagyományok léteznek, ott az összemüködésnek és egyetértésnek nem lehet más czélja, mint az együttes passivitás és a közös békének fentartása. És mihelyest a hármas szövetséget komoly valóságnak, az egyetértést őszinte szándéknak gondoljuk, — ma is idylli álmokat, elégedett képeket rajzolhatunk a békének áldásairól, pásztori boldogságunk közepett természetesen készülve a később jövő kikerülhetlen fergetegre.

De épen itt van a bökkenő! A hármas szövetség valóságban nem létezett, nem létezik s külügyi vezérletünknek csuf veresége nyilvánult abban, hogy azt a hármas szövetséget valódi értéknek tekintette. „Hárman valának“ — ugy látszik igy fog kezdődni a diplomatiai csalás és furfang szemenszedett eposa. Hogy ha nem bünös könnyelmüség vezeti diplomatiánkat, a berlini memorandum után a hármas szövetségnek fel kellett bomolnia, és minden közösségnek Oroszországgal meg kellett szünnie. Hisz a jó szomszédról kisült, hogy tőkéletesen azon szánakozó vén asszonyhoz hasonlit, ki forrón óhajtotta a szerencsétlenségeket, csakhogy legyen min könyörülnie. Oroszország tudott gondoskodni arról, hogy a hármas szövetségnek békéltető missiója soha meg ne szünjék, és a folytonos pacificatió törekvésében szerencsésen a világháborunak küszöbéig jutottunk. És most mégis Reichstadtba megyünk a czárral ölelkezünk, Gorcsakoffal örök békecsókot váltunk. Istenek! ez a czár valóban olyan derék uri ember, még magyar tábornoki egyenruhában jelent meg fejedelmünk vendégeül!

Kedves nagymama, miért van oly nagy szájad, miért vannak oly vicsoritó éles fogaid, miért vannak oly hosszu füleid — kérdezte a naiv Piroska, a mikor a nagymamájának öltözködött farkast megpillantotta.

Most hát Reichstadban vagyunk! Mi lesz belőle! A jóakaratuak azt mondják, hogy a kölcsönös béke. Ez volna a legjobb, csak fájdalom senki sem hisz benne. És a közvélemény már joggal kezdi hangoztatni, hogy nem lehet semmisem megvetendőbb, mint örökösen szándékkal keresni a megcsalatást. Merülnek fel azután más kevésbé jóakaratu, sőt nagyon is veszedelmes hirek, melyek szerint az orosz barátságnak volna lehetőleg positiv haszna s a mi közös barátságunk egy volna a közös rablással és közös osztozkodással — hirek, melyekben régi reactionarius czélzatoknak, bizonyos alkotmányellenes törekvéseknek, egy egész rothadó, dögleletes, de udvarilag feldiszitett világnak megvan a maga része és feladata. Még megujulhat Miklós czár becses 49 ki szövetsége, — és a világban azt is hiszik, hogy ez megtörténhetik Andrássy grófnak patronatusa alatt! Valjon mi mostan a nemes gróf, hajdan forradalmi tábornok és hirneves emigrans? Talán egy második Talleyrand vagy csak egy udvari báb és felczafrangozott mozgó árnyék! Mozog-e vagy mozgatják? — Mindegy az ő neve fedi most külpolitikánkat és őt illeti meg a közvélemények figyelmeztetése. Ő most szemünk előtt bement Janusnak templomába, hol a békének és háborunak sorsai rejlenek. Nem mondjuk, hogy okvetlen a békét; azt sem, hogy mindenkép a háborut hozza ajándékba. A jelen körülmények között egyiket sem követelhetjük. De igenis kivánjuk azt, hogy akár a béke, akár a háboru kapuja fog megnyilni, az a béke a nemzet érdekében történjék, az a háboru a nemzet érdekének feleljen meg!

—z—

Politikai körökben azon hir van elterjedve, hogy Ghyczy K. táviratilag roszalását fejezé ki Miletics elfogatása miatt; sőt a „Neues Pester Journal“ e hirhez még azt is hozzá teszi, hogy Ghyczyt elnöki állásában oly kellemetlenül érinté e dolog, hogy le akar mondani az ország legtekintélyesebb tisztjéről.

Ha csakugyan megtörtént Ghyczy Kálman részéről a roszalás, mondanunk sem kell, hogy eljárása tökéletesen megfelel azon igényeknek, melyeket az angol parlamenti életben, még a teljes biztositékok és a nagy foku fejlettség mellett is, a speaker fontos hivatala iránt az alkotmányos érzék és törvényes szokás felállit. Ghyczy Kálmán elnöki minőségében a ház méltóságát és a képviselők sérthetetlenségét védeni tartozik minden befolyás ellen, annál inkább, ha ez a befolyás, mint a félhivatalos sajtó ujabb táviratai is megerősiték, idegen oldalról fenyegeté a törvényhozói függetlenséget. Nagy elv ez, melyet pillanatnyi fellobanás, a kormány vagy közegei által elkövetett tulbuzgóság nem koczkáztathat és le nem rombolhat. Miletics személye édes kevés fontossággal bir Ghyczyre, ki nem egyszer vetette elnöki hatalmát latba, hogy az országházon belől megfékezze bárdolatlanul nemzetellenes nyelvét. Maga részéről bizony nemcsak a börtönt szánná neki szivesen, hanem a ház szentélyéből is kiüzte volna, ha az a törvényesség és alkotmányosság követelményeivel megegyeznék. De végre is Miletics ma az ország képviselője, s ha törvényes indokok nélkül csak ugy gyanura fogják el, ez nyilt sérelem a ház jogain, melyet az elnök el nem nézhet, ha hivatását lelkiismeretesen akarja teljesiteni.

Kétséget sem szenved, hogy alapos indokok esetén a felszólalás a ház elnöke részéről csak a formaságok megtartására szoritkozhatnék; de midőn a félhivatalos együgyüség törvényszegő érzéke jó előre elárulta orosz czári csinált érzelgésével, honnan fuj a szél, természetes, hogy az elnök felszólalásának a dolgok mélyét is kell érinteni, esetleg a szabad lábrahelyezést követelni, nehogy holnap egy zsarnok jellemü kormányt és törvénytapodó irányzat a legkisebb mukkanásra „szóval való lázitás“ meg tudja patvar minő ürügy alatt vesse börtönbe a neki visszatetsző képviselőket.

Hogy Ghyczytől érkezett ilyen roszalás, az nagyon valószinü, ismerve az elnök ur részrehajlatlan, mondhatni szőrszállhasogató szigorát a törvények tisztelete és megtartása körül. Már pedig, hogy Miletics mostani elfogatásánál nem igen vették figyelembe a törvény és alkotmány szabályait, arról volna még egyéb mondani valónk is, de szinte hazánkért resteljük azt a hányiveti könnyelmüséget, mely a kormány tulajdonává lett, midőn erélyesnek akar látszatni, noha csak szolgalelkü. Hozzá a mit mondanánk, azt a folyamatban levő vizsgálat megelőzésének tekintenék, holott most már saját alkotmányos kormányzatunk becsületének ügyévé kezd lenni, hogy valóban komoly, határozott és az elfogatást indokoló tettenkapatási vádakat süssön ki a vizsgáló biró és az ügyészség, különben megérjük a csufot, hogy a királyi tábla az első fellebezésre keresztet huz a perelfogatási alap indokára.

Bécsből távirják, miszerint Széll Kálmán pénzügymtniszter Depretissel csak is a bankkérdésről és a fogyasztási adóról alkudozik. A nemzeti bankkal csak később fognak alkudozni. Széll miniszter szerdáig marad ott. A vámtarifa végleges szerkesztéséről még szó sincs.

Egy félhivatalos lap Zimonyban kelt „eredeti sürgönyében“ olvassuk a következő furcsaságot:

„A szerb kormány hivatalosan megkereste a dunagőzhajózási társaságot, hogy a magyar lobogó helyett az osztrákot huzzák fel.“

Annyira hihetetlen távirati tudósitás ez, hogy az ember hajlandó volna szó nélkül hagyni, ha a nyomdafestéket nem pazarolják rea. Igy azonban győz hitetlenségünk felett az ellenőrzés kötelességét teljesitő lelkiismeret, mely nem türheti, hogy még jelen furcsaságos alakjában is szó nélkül maradjon az „eredeti sürgöny“ e pontja. Mert hát a szemtelen hányivetiség ne továbbja kellene ahhoz, hogy bármiféle idegen kormány a világon, annál kevésbé a babszemjankó status hivatalosan kereshessen meg egy magyar folyón hajózó társulatot a magyar törvények által előirt lobogójának megváltoztatására.

Lassan a testtel bratye! Jog kell ahhoz, meg egy kissé több erő, hogy ráparancsolhasson lobogónk felcserélésére. A magyar nemzeti tricolort még nem gyalázta meg sem rácz fegyver, sem rácz szeszély, annak becsületét mi őrizzük. Minő jogon követelhetné akár hivatalosan, akár nem hivatalosan, de mindenesetre hivatatlanul, hogy a magyar lobogót a hajó fenekére dobják, mert őket keseriti emléke? Vagy talán „Tisza“ megtámadását akarná a gyülölettel indokolni, mely a ráczok között a magyar lobogó iránt oly általános, hogy megsértések kikerülése végett az osztrákkal szeretné ezentul fölcseréltetni? Bármi legyen az ürügy: megvárja a magyar nemzet kormányától, hogy rendre utasitja az ily irányu jogtalan föllépést, mert már maga ez lobogósértés a legnagyobb mértékben. Tartsa rendben bandáit Szerbia kormánya, ha megbokrosodnak lobogónk szineitől, de ilyen kérelemmel ne álljon elő, mert oly térre lép, a hol nemzeti becsületérzetünkkel áll szemben s ezt jó lesz tiszteletben tartania. Meg vagyunk győződve, hogy a kormány, ha bármi csekély igazság volna is e hihetetlennek látszó hirben, keményen meghagyja a gőzhajózási társulatnak, hogy a lobogóval nemzetünk iránt tartozó tiszteletet respectálja.

A debreczeni Tisza-clique.

A szolgalelküségnek és a lelkiismeretlenségnek még a mi romlott időszakunkban sem találkozunk oly alantas tüneteivel, mint a debreczeni Tisza-clique főkolomposainál. E kis érdek-konsortium, melyet utóbbi tettei után szive mélyéből utál a debreczeni közönség, semmitől sem riad vissza, hogy valamikép más szinben tüntesse fel urának roppant erkölcsi vereségét.

Több egy havánál, hogy a debreczeni választók többségének bizalmatlansági határozata köztudomásu tény; közel egy hónapja, hogy az kérvény alakjában a ház előtt fekszik. E hosszu időn mindenre ráért a debreczeni Tisza-clique, hogy a vereséget elviselhetővé tegye. Megpróbált Tisza paranczsára aláirásokat gyüjteni s midőn a nép gyülölettel és elkeseredéssel fordult el az önzők e szemenszedett csoportjának ámitási és hazudozási üzelmeitől, elhatározták, hogy oly gyülésen szavaztatnak bizalmat a debreczeni mandatumot bitorolt képviselőknek, melyből az ellenvélemény kereken ki van zárva s a meghivó előmutatása mellett csak vendégkép jelenhet meg, sem szólási, sem szavazási joga nincs. Már maga e példátlanul nyomorult eljárás jellemzi e párt támogatóit és mutatja menynyire nem merik nyilt homlokkal, becsületes szándékkal és alkotmányos érzékkel bocsátani ügyöket a debreczeni közhangulat itélete alá.

Nem sikerült tehát, minden machinatió, furfang, fogás, hivatalos erőszak daczára sem lemosni a szégyent hatalmas urok fejéről. Hiába volt minden erőlködésök, a veszett ügy veszett maradt, sőt a compromittálás kétszeres lett Tisza Kálmánra nézve. De ők forceirozták minden áron, mert utasitást vettek egyenesen is, félhivatalos közlemények által is, hogy ezt rendbe kell hozni törik vagy szakad. És a kegyvesztéstől félő önérdekhajhászó vezérkar törte is fejét, szakgatta agyvelejét, hogyan kellessen az aláirásokat követő fucs daczára eltusolni a már-már botrányosan égetővé vált vereséget.

Huszonnégy, teljes 24 nap mulva, midőn felsültek több izben és a leggyalázatosabb módon, s midőn az elkeseredés Debreczenben a tetőpontra hágott az általuk mivelt csinyek fölött, jönnek rá és hirdetik, hogy az aláirások nem hitelesek, a kérvényt nem irta alá a választók többsége. A számitást is megteszik, még pedig elég ügyesen arra nézve, hogy Tisza Kálmán kerületéből, ki ellen 148 szavazott a választáskor, most 255 választó aláirását constatálja az ő munkálatuk, tehát gondja van rá, hogy a Tiszát megválasztó 275 szavazó létszámát ne érje el a kimutatás, hanem azon alól maradjon.

Igaz, majd elfeledtük, hogy ez urak polgári becsületökkel állnak jót munkálatukért. Vajjon nem a jezsuiták találmánya volt-e az, hogy minden ut Rómába vezet, csak torony irányban kell haladni? Akárkié volt, de az kétségtelen, hogy bizonyos vizsgálodásoknak és számcsoportositásoknak meg szokott lenni a tulajdonságuk, hogy a czélt szentesitő eszközök utján egyenest a csalhatatlan Messiás karjaiba vezetnek. A polgári becsület is leköthető ily irányban, mert hisz nemcsak kettő meg kettő négy, hanem három meg egy is az. A Loyolaitásnak tehát nagyon csattanós segédeszközül kinálkozik, ha port hint a világ szemébe a következő szó szerint közlött becsületfitogtató henczegésben:

„Mely eredményt, midőn megbizatásunkhoz képest, polgári becsületünkre ujolag is hivatkozva, köztudomásra hozni kötelességünknek ismerjük, egyszersmind munkálkodásunk ellenében bárhounan támadható kételyek irányában, ezennel ünnepélyesen azt is kijelentjük, hogy munkálatunknak bárki által követelendő megtekintetét, vagy netaláni felülvizsgálatát, — ami közbenjöttünkkel — bármikor megengedni készek vagyunk. — Kelt Debreczen 1876. julius 6. Fráter Imre, Komlóssy Imre, Rácz György, dr. Popper Alajos, Fényes László, Nagy Ferencz.

E hat uri egyiniség legalább háromszor esküszik jelentésében polgári becsületére. Mintha tartanának tőle, hogy különben el nem hiszik, igy pedig el kell hinni szentül és láttalanul. Azaz, hogy „meg is tekinthető“ „felül is vizsgálható“ munkálatuk, a mit ők bármikor megengedni készek az „ő közbejöttükkel.“ Hm! hm! Mily fránya kikötés egy polgári becsületére esküdöző bizottságból. Szinte oly szaga van, mintha büzt éreznének munkálatuk Dániájában, de miután a polgári becsület le van kötve, ők készek lesznek kimutatni bárkinek, hogy az ő eljárásuk szerint a számvetésnek igy kellett kisülni, ergo mentve a becsület. Például csak azt kellett irányadóul venniök, hogy annak nevét puhatolják a választási lajstromban, ki utána tette, hogy választó, mert az volt valamikor, de nem az utolsó összeirás után. Igy vizsgálva bizony rájöhettek tetszés szerinti eredményre, de nem ugy, ha sorba egytől-utolsóig vizsgálták meg a neveket. Mert ha igy jártak el, mi szükségök volt a gyanus kikötést megtenniök, hogy a felülvizsgálás csak az ő közbenjöttökkel történhetik meg. Vagy tisztességes, becsületes is igaz volt eljárásuk, s akkor a felülvizsgálásnak is ugyanazon eredményre kell jutnia, vagy nem volt az, s akkor hiába kötik le polgári becsületöket, mert meg fogják őket az egész világ előtt bélyegezni, az ő közbejöttök igénybe vétele nélkül is.

A debreczeniek nem fogják ez urak eljárását szó nélkül hagyni. Ha heczczet akarnak, ha gyülöletes harczig akarják fellázitani ama polgárok kedélyét: meg lesz a harcz, de sem a Tisza clique, sem a hat jelentéstevő nem fogja megköszönni. Tényökkel lejátszották az utolsó felvonás intrikusainak tördöfő végjelenetét, mely után csak polgártársaik megvetése és meggyalázása juthat osztályrészökül.

Tanácsoljuk a félhivatalos sajtónak is, hogy huzza össze magát pocsolyájának békanyálas varangyfészkében, mert bármily mesterkélten riszkirozták is meg többszöri próbálkozás és hosszas fejtörés után e végső eszközt, biztositathatjuk őket a debreczeniek nevében előre is, hogy nem oda Buda, a nótának most már csak azért sem szakad vége, s ha ők voltak az elsők, kik a debreczeni népgyülés felett eleve röhögték ki magukat, hogy aztán holthalványnyá sápadjanak, meg lehetnek győződve, hogy nem ők lesznek az utolsók a kaczagásban. Igazán majd csak az nevet, ki utoljára nevet. Mi fentartjuk magunknak ez élvezetet.

A reichstadti találkozás.

A reihstadti találkozás ma történt meg. Bécsből a király tegnap utazott el az északnyugati pálya külön udvari vonatával Reichstadtba. Fél órával a vonat elindulása előtt ért Andrássy Novikoff s Feldman orosz katonai felhatalmazott az indóházhoz, a hol Weisz udvari tanácsos és helyettes-rendőrfőnök, Grosz igazgató s az északnyugati vasut igazgatótanácsa együtt volt. A király kiséretében volt b. Mondel és Beck főhadsegéd, három szárnysegéd, s a katonai iroda személyzete. A király érkeztekor Andrássynak, Novikoffnak és Feldmannak kezet nyujtott, pár perczig társalgott velük, Andrássytól átvett egy irattárczát s azután a főhadsegédekkel az udvari szalonkocsiba lépett. — Andrássy és Novikoff a második kocsiban foglaltak helyet.

Bodenbachba a király ma reggel 7 óra után érkezett. A király megérkezésére nagy előkészületek tétettek. Osztrák, bajor és orosz zászlók, zöld kötelekkel összefüzve, lengték körül a pályaudvart. A császár s a koronaherczeg számára két szoba volt dolgozó s öltöző szobául fölszerelve; továbbá egy nagy, gazdagon diszitett terem volt reggeliző helyül előkészitve. Frigyes főherczeg a diszőrséggel megérkezett. Egy második csapatnak az volt a rendeltetése, hogy az indóházat zárja el. — Ezen felül sok volt a rendőr; Tragából 30 közbiztonsági felügyelő jött. Egy kereskedelmi miniszteri rendelet szigoruan eltiltotta az indóházhoz való közeledést, még a hirlapiróknak is.

Az orosz czár reggel 9 óra után érkezett meg. A két fejedelem találkozásáról a bodenbachi indóházban ezeket irja egy távirat: A két uralkodó szivélyesen megölelte s háromszor megcsókolta egymást. Uralkodónk orosz tábornoki egyenruhában volt, a czár magyar tábornoki ruhát viselt. A czár Andrássy grófot, a császár-király Gorcsakoff herczeget üdvözölte. A czár kezét nyujtotta Novikoffnak, s hosszabb ideig beszélt Thun Ferencz gróffal. A két monarcha ezután 9¾ órakor orosz udvari vonaton Cseh-Leipába utazott.

Ide délelőtt 11 órakor érkeztek a fejedelmek. Itt az osztrák trónörökös „Newsky“ orosz ezredének egyenruhájában fogadta őket. A hatóságok bemutatása után a menet 22 udvari kocsin Reichstadtba indult. A két uralkodó volt az első, a trónörökös és Frigyes herczeg a második, Gorcsakoff és Andrássy a harmadik kocsin.

Reichstadtban értekezlet volt a külügyminiszterek között, mire ezek jelentést tettek uralkodóiknak. Félegykor udvari ebéd volt 30 személyre. Négy óra felé megtörtént a visszautazás Lespán át Bodenbachba. Mindezekről bővebb értesitést nyernek olvasóink a táviratok és éjjeli pósta rovatunkban.

A háboru.

A ma érkezett táviratok nem nagyon kedvező hireket hoztak a szerbek részére. Csernajeff visszavonulását most már a szerbek is bevallják és egy, Belgrádból az éjjel érkezett távirat azt jelenti, miszerint Gavornál — Senitza közelében — Zach hadosztálya és a törökök közt véres ütközet volt, melyben azonban szerb állitások szerint mindkét rész nagy veszteségekkel megtartotta álláspontját. Egy másik tudósitás szerint, mely szintén szerb forrásból eredt, Zach ezredes a mult éjjel visszaverte a török támadását.

Tegnap éjjelről keltezett távirat szerb forrásból határozottan állitja, hogy Románia ágyukkal felszerelt hadtestet állit fel a török hajóhad ellenében és hogy a déli hadsereg Antics alatt előnyomult Novi-Bazarig.

Belgrádból irják a „Pol. Corr.“-nek, hogy ott a hadsereg élelmezése miatt igen aggódnak. Vágó marhában ugyan nincs hiány, de a lisztkészletet illetőleg aggasztó a helyzet. Ezenkivül félnek Belgrádban a török hajóhad általi bombáztatástól. A lakosok felszólittattak, hogy magukat élelemmel lássák el, és hogy készletöket jelentsék be. Azonkivül minden városban toborzó hivatal állitatott fel, hogy szabad csapatok is szerveztessenek, a kik a tartalékkal egyesülten a Duna partjainak őrzését, esetleg védelmét eszközöljék.

Csávolszky Lex

Ami a „Tisza“ nevü gőzösre történt lövöldözést illeti, azt távirják Belgrádból, hogy Risztics kijelentette, hogy azok ellen, kik a „Tisza“ gőzösre lőttek, erélyesen fog eljárni és szigoruan megbünteti őket.

Mig a fönnebbi tudósitásokat Szerbiából veszszük, addig Konstantinápolyból a következő hirek registrálhatók:

Abdul Kerim pasa egy mai sürgönyben jelenti, hogy ő nem Nisben, hanem Widdinben vette át a főparancsnokságot.

Konstantinápolyban nagy megbotránkozást kelt, hogy a kardfelkötési szertartás még se tartatott meg. A nép azon hiszemben van, hogy addig a török fegyverek nem fognak győzni, mig e szertartás meg nem lesz. A török fővárosban nyilvánosan beszélnek egy összeesküvésről, mely a szultán és a kormány több tagja ellen van intézve.

A softákat fölfegyverzik és saját kivánatukra a háboruba küldik.

A montenegrói csapatok Herczegovinában müködnek. Mint a táviratok jelentik, Nikita fejedelem tegnapelőtt Gaczkoba érkezett volna, hol nagy számu török csapatok vannak elsánczolva. A montenegróiak hir szerint Nevesinjét elfoglalták volna, mely körül török csapatok tanyáznak. Harczról azonban nincs szó a táviratban, mely ezt jelenti. Fontosabb ennél az a körülmény, hogy Albaniában 1500 miridita ragadott fegyvert Montenegró ellen.

Szt.-Pétervári távsürgönyök alapján Londonból jelentik, hogy több orosz tiszt a montenegrói süveget hordja és Nikitát tettel és tanácscsal támogatják. Armeniában, mint ugyanazon forrásból jelentik, az oroszok ellen nagy az ingerültség. Erzerumban a hatóságok orosz emissuriusokat fogtak el, kik a kurdok között lázadást akartak szitani.

*

A „Golos“ az orosz katonai körökből egy közleményt hoz a szerb hadsereget illetőleg:

A szerb hadsereg nincsen oly jól fölfegyverezve mint hiszik. A puskák különböző rendszerüek s ez reájuk tüzelési harczban könnyen végzetes lehet. A gyalogság lehet, hogy bátor, azonban hiány van tapasztalt tisztekben. Ámbár vannak orosz és osztrák tisztek a szerbek szolgálatában, de ezek nem képezték valami diszét saját hazájuk hadseregének sem. A lovasság sok kivánni valót hagy maga után, és kérdés, vajjon a cserkeszek tarthatni fogják-e magukat. A tüzérség még szüz, annak idő kell, hogy jó legyen. A tábornokok közül csak Zach jó theoretikus, ért szép tervek rajzolásához s az ellenséget is megtudja papiron verni, puskaport azonban még nem szagolt, jellemére nézve himező-hámozó s már a 60-ik évet tulhaladta. Ilyen években s tapasztalatok hiányában a harczmezőn bajósan válik belőle egy Bonaparte. Csernajeff merész gyors és hősies tettekre képes; ég a vágytól Szophia, Philippopol, Adrianopol s ha lehetséges volna még Konstantinápoly elfoglalása iránt; mint egykoron Taschkendet elfoglalta. Azonban megfeledkezik arról, hogy a csinganok képezik a szerbek legjobb lovasságát, nem pedig orosz kozákok, s hogy a török és cserkeszek a háboruban tapasztaltabbak mint a kiptcsakok és kirgizek. Higgadt vérü emberek mondják, hogy ha Szerbia a három hatalmasság engedélye nélkül vonul a harcztérre, győztes nem maradhatna, s mint olyan tarthatná bevonulását Belgrágba. A törököknek Bosznia és Herczegovinábani megveretése a nem előnyösen fekvő vidéknek, a tudatlan vezérek s a rosz élelmezésnek tulajdonitható. Ennek daczára a török hadsereg még mindig olyan, mely organisatióját tekintve a többi európai hadseregekhez közeledik. A töröknek vannak vezérei, kik érnek valamit és tapasztalatokkal birnak. Élükön említést érdemel Abdul Kerim Rapir pasa, a jelenlegi Serdar Ekrem, Javer pasa ki a nyugati szerb határszélen van, Musztafa Dzsemil pasa s a lengyel származásu Mukhtár pasa. Ezen férfiak képzettségére és hadi tudományára Törökország joggal számithat. A szerbek csak akkor számithatnak győzelemre, ha a Törökországban levő összes szláv törzsök egyszerre kezdik meg a küzdelmet s ha a nagyhatalmak Törökországot saját sorsára bizzák.

A montenegróiak müveleteiről a „Polit. Corr.“ Raguzából mai kelettel a következő közleményeket hozza:

Nikita Montenegró fejedelme kedden a határon át Banjaniba érkezett, hogy az Erni Kuknál öszpontositott Montenegróiak és felkelők felett szemlét tartson. A felkelők most a montenegróiakhoz hasonlóan katonailag vannak szervezve, uj fegyverekkel és töltényekkel vannak ellátva és zászlóaljakra osztva. Az 5 és 6-ika közti éjen Velemijában a Banjani kerületben táboroztak a montenegróiak. Tegnap Gacko, Korita és Nevesinje felé indultak és állitólag már megérkeztek Nevesinjébe. — Egy másik, még megerősitésre váró jelentés szerint Montenegró fejedelme tegnap estve Gacko elé érkezett, a hol egy jelentékeny török hadcsapat sánczolta el magát. A Trebinjéből Raguzába vezető ut török csapatoktól egészen ment. Ennek következtében a török kereskedők valamennyi Trebinje felé utban levő portékáikat gyorsan — az osztrák határra át — biztonságba helyezték.

Scutariból Albániában az itteni török főconzul azon jelentést vette, hogy 1500 miridita Montenegró ellen fegyvert fogott. Sok család Albániából Dalmácziába és Triesztbe menekül.

A montenegrói fejedelem apósa Vukotich vajda, ki nehány hétig egy közös haditerv kidolgozása miatt Belgrádban tartózkodott, átveszi a herczegovinai felkelők vezényletét.

Andrássy öt évi politikája.

„Fünf Jahre Andrássy-scher Staatskunst und die Orientpolitik Oesterreich-Ungarns“ szim alatt — mint a „Norddeutsche Allgemeine Zeitung“-ban olvassuk egy röpirat van megjelenőben Münchenben. Az irat szerzője, mint a kiadók jelentik, egy kitünő osztrák-magyar egyéniség, ki a parlamenti életben való több évi részvét után indittatva érzi magát Andrássy eddigi politikájának kritikájára, azon szándokban‘ hogy figyelmeztessen a veszélyekre, melyek ez állam politikáját érnék, ha az 1870-ben kezdett utról eltérne s a régibb hibákat ujakkal tetézné s minden eddig nyertet kérdésbe helyezne, s Ausztria-Magyarországot két szék közt pad alá juttatná.“

A „Norddeutsche“ ezután igy ir: Németország politikailag müvelt közönségének nagy többségével szemben Andrássy politikája nem szorul igazolásra. „Régen megszilárdult itt a meggyőződés, hogy még egy osztrák miniszternek sem sikerült, ilyen utógondolaton nem nyugvó közlekedést létesiteni Bécs és Berlin közt, mint Andrássy grófnak, s Németországban elégszer talált már nyilvánulásra a nézet, hogy ez a bizalom Andrássyval áll s az ő egyéniségével bukni is fog.“

Magából a röpiratból közöljük a következőket: 1871. november 13-án cserélte el Andrássy budapesti miniszter-palotáját a ballplatzi házzal. E hó 23-án bocsátá ki első diplomacziai körtudósitványát, a melyben meglehetős határozottan nyilatkozott az elődе által követett külpolitika megtartása mellett. E szándék már abból is kiderült, hogy Andrássy Beust egész apparátusát megtartá, a hivatali személyzetben egyetlen jelentősb változást sem tőn s Beust bizalmi férfiait, kik jeles, kiváló erőkül bizonyultak, ő is teljes bizalmáról biztositá. A külügyi hivatal legkitünőbb s legbefolyásosabb diplomatája, Hoffmann b. osztályfőnök, ki Beusttal együttesen beadta lemondását, Andrássy legnyilvánvalóbb óhajára az uralkodó által helyén maradásra biratott, a mi a német-szabadelvü pártnál Ausztriában épugy, mint Berlinben, a hol Heffmann érdemeit az Ausztria-Magyarország s Poroszország közti közeledés létrejöttében ismerték és méltányolták, nagy elégedettséggel vétetett tudomásul.

Az ujcziszlajthán minisztériumnak Andrássy valósággal keresztapja volt, a mint egyedül az ő befolyása volt, mely a Hohenwart-kormányt megbuktatá s Ausztriát további belbonyadalmaktól távol tartani tudta.

Befelé első ténye Andrássynak a reichsrathnak a landtagoktól való felszabaditása volt, mert határozottan lehet állitani, hogy Andrássy befolyása győzte le az udvarnál a parlamenti rendszer bővitésétől való idegenkedést s juttatá érvényre a direkt választásokat. A feudálisok s a klerikálisok soha sem is bocsátják ezt meg neki.

Nem kevésbé nehéz volt fáradozása a berlini császár találkozás létrehozására. Itt arról volt szó, hogy legfelsőbb helyen hagyományos, részben igen tiszteletre méltó s jogosált nézetekkel szakitsanak, jogosult aggályokat s jogosulatlan előitéleteket leküzdjenek, udvari körök, katonai kamarilla, s klerikális arisztokráczia befolyások egyesültek itt végső ellenállási kisérletre. A kulturküzdelem előrevetéárnyékat. Csak az uralkodó bölcs belátása s szilárd akarata tudta e részben elhallgattatni az ellentétes törekvéseket. A berlini találkozás Ferencz József s igy Andrássy politikájának diadalává lőn, s ezzel megszilárditá ugy Andrássy helyzetét mint az uj hármas szövetséget.

Ha a szeptemberi napok előtt némileg elfogulva azon megaláztatásról szólhattak, mely, Ausztriát a berlini látogatás által érhetik, később be kelle látniok, hogy a fogadtatás, melyre Ferencz József Berlinben az udvar s a nép részéről talált, oly szivélyes, lelkesült és zajos volt, minőben a sokszor megpróbált uralkodó külföldön még soha nem részesült. Ezek egész másnemü tüntetések voltak, mint az 1868-kiak Párisban, midőn a császár a salczburgi látogatást viszonozta, midőn az uralkodó meglehetősen lehangolva hagyta el a franczia fővárost .... Ha Berlinben egy vendég oly szivélyes, hangos tüntetésekben s ritka óvácziókban nyilvánuló fogadtatásra talál, minő Ferencz Józsefé volt, akkor a népben átalános és szilárd kell, hogy legyen a tudat, hogy itt nemcsak illendőségből történő látogatás, nem udvarias kifejezések cserélgetése két rokon s évekig barátságban élt uralkodó közt, a mi végbe megy, hanem hogy nagyon fontos, történeti esemény, egy uj politikai aera kezdete az európai államok uj csoportosulása az, a mit a nép bizalommal s megelégedéssel üdvözöl.

Ezután áttér a cseh izgatás legyőzésére, a miben — elismervén Auersperg s Lasser érdemeit — szintén Andrássy kezét látja, mert a cseh izgatás alól Oroszország megváltozott magatartása huzta el a talajt, s ezután áttér Andrássy keleti politikájára:

Fődolog volt, igy szólt, hogy elődének hibái elkerültessenek, s hogy a monarchia viszonyai Törökországhoz egyrészt, Oroszországhoz másrészt tisztáztassék. Andrássy szilárd, biztos kézről s előitéletmentes érzületről tőn tanuságot. Bár testével s lelkével magyar, s 1848-ki elveit soha sem tagadva meg, nemzeti álláspontja ezuttal teljesen háttérbe szorult, s a magyaroknak az önmegtagadás nagy példáját adta, midőn az eléje nyujtott orosz kezet elfogadá. Gorcsakoff herczeg a bizodalmat, melyben részesült, nyiltsággal s őszinteséggel viszonzá s igy a két északi hatalomhoz való közeledéssel egyidejüleg létre jött a három császár szövetség, mely különböző alkalmakkor s a legnehezebb kérdésekkel szemben is megállta helyét s remélhetőleg még komolyabb időkben is megállja.

Az első delegáczió közt, a melyben Andrássynak politikáját védelmezni kelle s az idei ülésszak közt majd négy év telt már el. Akkor — a delegácziók szeptember közepén Pesten üléseztek — Andrássy gr. majd közvetlenül a három császár találkozásról jött oda, mint most a berlini konferencziáról. Akkori expozéjában Andrássy gr. nyiltan kiejté a nagy szót, hogy Ausztria-Magyarország politikája kevésbbé nevezhető a szabadkéz politikájának, mint inkább „kötött marsrut“ politikájának, s ez, a béke mindenkivel, első sorban azonban a szomszéd államokkal.

Különösen ellenséges német és klerikális részről élesen birálták az osztrák-magyar politika e jellemzését s mégis alig lehet valami helyesebb, az igazságnak megfelőbb, mint Andrássy e mondása.. Nem valamely külhatalom, hanem a béke szükségérzete diktálja Ausztria-Magyarországnak e politikát, üljön bár a külügyminiszteri széken Andrássy vagy Chotek, sőt akár Blome. Örült va-banque játékosnak kellene lennie, ki e marsrutát széttépné s az agressziv bódultság politikáját inaugurálná, mely természetesen soha nem nyerné meg I. Ferencz József jóváhagyását, ki a támadó politikától távol, a béke fentartása iránti óhajban népeivel osztozik. Ma ép ugy talál ama jelszó és indokolása, mint 1871-ben.

Ezután azt emeli ki e röpirat, hogy a berlini konferentiákon Andrássy egyenesen Vilmos császár Pétervárott és Bécsben jelzett akarata folytán volt jelen, — a hol szava s nézete több kérdés körül döntő volt.

E kivonatokat a neveztük lap az első ivek felevonataiból veszi. Az ismertetést igy fejezi be: A mü összértéke fölött itéletet csak akkor mondhatunk, ha egészen előttünk leszen. Mindenesetre elismerésreméltó s ép most nagyon időszerü érdeme a szerzőnek, hogy osztrák és magyar honfitársai előtt föltünteti ama haladást, melyet a monarchia kifelé s befelé Andrássy hatása alatt tőn. Minél inkább igyekeznek ezen miniszter ellenségei a kétértelmüségeket, melyeket a dolgok keleti helyzete ma még a nagy közönségnek nyujt, arra használni föl, hogy Andrássy gróf és politikája elé mentül több akadályt gördithessenek, annál alkalomszerübb s reméljük annál sikeresb is leszen azon fáradozás, melyet e mü irója Andrássy politikájának védelme körül tanusit.

A közegészségügy rendezéséről szóló XIV. t. cz. pontos végrehajtása czéljából, még mielőtt az életbe lépne, némely előintézkedések szükségeltetvén, ezekre nézve a belügyminiszter a törvényhatóságokhoz intézett körrendeletében elrendeli a következőket: 1) A fennebbi törvénynek 163. §-a minden törvényhatóságban egészségügyi bizottságnak alakitását rendeli, a 149. §. pedig azon községeket jelöli meg, melyekben községi közegészségügyi bizottság alakitandó: ennélfogva felhivja a miniszter a thatóságokat, hogy a bizottságok felállitása iránt a legközelebbi közgyülésen intézkedjék, megjegyezvén, miszerint részéről a honvédelmi ministerium utján egyidejüleg intézkedés történt, hogy a thatósági egészségügyi bizottságban a honvédzászlóalji főorvos a törvény 163. §-a értelmében részt vegyen. 2) E törvény 155. §-a szerint az első foku hatóság mellé szakközeg van rendelve, ki az idézett §-nak 3-ik bekezdése szerint járása területén tartozik lakni. A tvhatóság feladata tehát esetleg tiszteletbeli járásorvosok alkalmazása által arra nézve intézkedni, hogy minden első foku egészségügyi hatóságnak ily orvosi szakközeg rendelkezésére álljon. A midőn pedig e czélból fizetéses állomások rendszeresittetnek, ezirant a miniszterhez elkülönitett felterjesztés teendő. 3. A törvénynek 142 §-a szerint továbbá a községi orvosi állomások megállapitása, ugyszintén a közegészségi köröknek egyesités vagy csoportositás utján való alakitása, nem különben a 144. §. értelmében a községi és körorvosok fizetésének megállapitása a törvényhatóságok teendőihez, annak meghatározása pedig, hogy a körorvos melyik községben lakjék, annak fizetéséhez az egyesitett községek mily mérvben járuljanak, és hogy választására nézve mily arányban vegyenek részt, az alispány feladatához és jogköréhez tartozván, felhivja a miniszter a törvényhatóságot, hogy mindezek iránt haladéktalanul intézkedjék. 4. A 146-dik §. értelmében egyuttal azon községek kijelölendők és megfelelőleg utasitandók, melyek 1500 lakost számlálnak és igy magok külön szülésznőt tartani kötelesek, valamint azok is, melyek a fennebbi lélekszámmal nem birván, községi szülésznőt közösen alkalmazhatnak. 5) Mindezen előkészitő intézkedések akként foganatositandók, hogy legkésőbb f. év végeig a törvény értelmében megkivántató közegészségi közegek alkalmazva legyenek és müködésöket megkezdhessék, a midőn is azon községek névjegyzéke, melyekben külön községi orvos lesz, ugy szintén a közegészségi körök jegyzéke, székhelyeiknek s a körök mindenikébe egyesitett községeknek megnevezése mellett a belügyminiszterhez felterjesztendő. Végül a miniszter értesiti a hatóságokat, hogy a törvény teljes életbeléptetésének idejéről utólag fognak tudósittatni, addig is a hatósági közegek, valamint a községek már előzetesen azon hatáskörre figyelmeztetendők, mely a törvény életbeléptetésével reájuk háromlik.

UJDONSÁGOK.

A hivatalos lapból. báró Bánhidy Sándor kamarás és simandi birtokos osztrák bárói méltóságát a magyar korona országaira is kiterjesztette, illetőleg neki és törvényes utódainak a magyar bárói méltóságot adományozta.

Kinevezések. A m. kir. pénzügyminiszter Ivancsics János rendelkezés alatti adóellenört a szombathelyi illetékszabási hivatalhoz I-ső oszt számtisztté, Buttykay Kálmán rendelkezés alatti adóhivatali ellenört az ungvári kir. adófelügyelő mellé II-od osztályu számtisztté, Benrád Emil bányakülfelőrt és Galluschek Tivadar pénzügyőri számtisztet III-ad oszt. számtisztekké, Reiprich Péter erdészeti gyakornokot a vajda-hunyadi számvevő osztályhoz III-ad oszt. számtiszté, s Végh Pál, Vallicsek György, Krammer István és Mikus János révpénzszedőket margithidi pénzgyüjtőkké nevezte ki.

Névváltoztatás. Wimberger György budapesti lakos saját valamint Károly nevü fia vezetéknevének „Veri“-re kért átváltoztatása belügyminiszteriumi rendelettel megengedtetett.

Az ügyvédi kamarákból. Az aradi ügyvédi kamara részéről közhirré tétetik, miszerint Omazta Gyula békéscsabai ügyvéd közjegyzői jelöltté történt bejegyeztetése folytán az ügyvédkedésről önként lemondván, a kamarai lajstromból kitörültetett.

Uj egyletek. A szatmári r. kath. egyházmegyei néptanitók segély-egyletének alapszabályai a pinkavölgyi lövészegyleti casinó alapszabályai s a békés csabai első betegsegélyző-egylet alapszabályai a kir. belügyminiszterium által a bemutatási záradékkal elláttattak.

— A felettébb fontos és érdekes eseményekre való tekintetből hétfőn az „Egyetértés“-nek rendkivüli száma jelenik meg.

— Személyi hirek. Tisza Kálmán és báró Wenckheim Béla miniszterek tegnap este Bécsből megérkeztek, s báró Weinkheim Béla miniszter ma reggel Körösladányra utazott.

— A földmivelés- ipar és kereskedelmi miniszter felhivja körrendeletileg a törvényhatóságokat, hogy a nyári idény alatt járványnyá fejlődni szokott ebdüh elterjedésének meg akadályozására tegyék meg a szükséges óvintézkedéseket, s hogy ezeket hozzák a közönség tudomására, s minden egyes veszettségi esetet a minisztériumhoz jelentsenek fel.

— Szegedről irják: Sürgöny utján vett parancs folytán az itt állomásozó Caesarevits ezrednek mintegy 350—400 embere estére gőzhajóval Zimonyba mennek. Az izgatottság nálunk rendkivüli. A tegnap itt átutazott Mileticset az indóháznál igen sokan várták.

— A harczias hangulat, mint biztos jelekből következtetni lehet, nagyon terjed Magyarországon. Rendszeres háboruhoz ugyan senkinek sincs kedve, de egyesek mindenfelé készülnek a török hadsereghez egy kis ráczverésre. Honfiainkat a török kormánynak 1849-ben a magyar menekültek irányában tanusitott jótékonysága készteti a segélyezésre.

— A magyaroszági kárpátegylet jelen évi rendes közgyülése aug. 6-án fog Tátrafüreden megtartatni. A közgyülés tárgyaiul szolgálandnak: 1. Elnöki jelentés. 2. Választmányi inditvány, vidéki bizottságok alakitása iránt — az erre vonatkozó tervezet kidolgozásával az alelnök, a titkár és a pénztárnok bizatván meg. 3. Választmányi inditvány egy Késmárkon felálllitandó kárpáti muzeum iránt; az erre vonatkozó költségelőirányzat a budgetben fog előfordulni. 4. Pénztárnoki jelentés az egyleti vagyon állapotáról, és az 1877. évi költségvetés megállapitása. — A közgyülés programmját tartalmazó körözvény mielőbb meg fog jelenni.

— A Dunajobbparti árvizkárosultak érdekében müködő segélyző bizottság eddig az ingókban és üzletpangás folytán károsultak részére 40,000 forintot osztott ki; — ujabban a tanács ismét tetemesebb összeget tett folyóvá, melyből az ingatlannal biró károsultak fognak segélyeztetni.

— Pestmegye árviz-bizottságának tagjai segély összegek kiosztása iránti intézkedés czéljából folyó julius hó 13-án ülést tartanak.

— A Margithid márczius 4-én történt megnyitása óta 250 frt átlagos napi jövedelmet mutat fel, mely összeg nagyobbára fuvarból jön be, mert a személyforgalom igen kicsi. Ellenben a lánczhid a propeller jövedelmekkel együtt 1500 frt átlagos napi bevételt tud felmutatni (a Margithid megnyilta előtt e jövedelem 1800 frt volt.) Az utóbbi három év alatt a lánczhid napi bevételei is jelentékeny összeggel szállottak alá. Talán ez az oka, hogy „takarékos“ pénzügyminiszterünk mindkét hidat egy igazgató alatt tartja, ki mellett egy ellenőr van, a ki minden huszonnégy óra alatt mindkét hidat 4-szer vizsgálja meg, tehát majdnem az „örök mozgót“ repraesentálja. Az igazgató és ellenőr alá 111 főből álló hidszemélyzet van rendelve. Pénzügyminiszterünk fölötte nagy gazdálkodását eléggé illusztrálja az a körülmény, hogy az 1400 forinttal dijazott igazgató mellett az ellenőrnek is csak 1200 frt évi fizetése van. Pedig mennyi tömérdek teendője van. Hasonlithatlanul több mint egy 2000 frt fizetésü miniszteri titkárnak. Ha a 3-ik hid is kiépül, megigérték az ellenőrnek, hogy felemelik a diját 100 frttal. Kiváncsiak lehetünk, hogy fogja naponta négyszer befutni mind a három hidat. Bizony megérdemelné az oly tisztviselő, ki 3000,000 ftról számol be s oly nagy felelősség terhe nezedik vállaira, hogy felemeljék a fizetését mielőbb. (M. Hir.)

— Az Egyesült államok függetlenségi nyilatkozatának 100 éves jubileumáról több részlet érkezett már. A nagyobb városokban kivilágitások s diszlövések voltak, a hivatalos épületek s több magánépület is feldiszittettek. Philadelphiában az ünnepélyre több százezer ember gyült össze, jelen voltak többek közt a braziliai császár, Hayes kormányzó, Oskar svéd trónörökös s a legtöbb követ s kiállitási biztos. Az ünnepély diszét mintegy 100 ezer katona is növelte. A házakat a sok zászlótól alig lehetett látni. Az Independencequaren mintegy 100 ezer ember jelenlétében nagy ünnepély tartatott, melyet „The grand Republic“ czimü nyitány s Stevens püspök imája nyitott meg. A nemzeti hymnus eléneklése után Holmes Wendell felolvasta a függetlenségi nyilatkozatot. Ezután jött Brazilia üdvözlete, Tylorodája Haendel „Messias“-sának egy részlete s végül az áldás. Este nagyszerü tüzjáték volt. A német egyesületek ugyanekkor tüntetőleg leplezték le Humbolt Sándor szobrát a Fairmonnt parkban, mely szobrot Berlinben öntötték s 18 ezer dollárba került.

— A philadelphiai kiállitásról. A philadelphiai világtárlat, bár egy ideig még nem lesz befejezve, lasanként elődomborodik s ma már eléggé áttekinthető képet nyujt, bár az egyes osztályokban nagyon sok még a rendezni való. — Magyarország, fájdalom, nagyon kevéssé van e tárlaton képviselve, bár az, mit nehány derekabb iparosunk kiállitott, már eddig is alkalmas volt a magyar ipar egyes ágai iránt felkölteni az amerikaiak figyelmét. Kormányunk tudvalevőleg összesen 5000 frtnyi segélyt nyujtott e czélra, mely csekély pénzzel a messzefekvő ipartárlaton kellően részt venni lehetetlen. Iparosaink legnagyobb része ily körülmények között az osztrák bizottság szárnyai alá menekült, melynek kiállitási főbiztosa mindannak ellensége, a mi magyar. — A magyar ipartárgyak az osztrákokkal vegyest vannak kiállitva s közös „Ausztria-Hungary“-val jelölve. Összesen 27 magyar kiállitó vett részt a tárlaton. — A herendi porczellángyár ezek között egyike a legelsőbbeknek, melyek egyik tulajdonosa folyamodott a washingtoni patent office-hoz találmányának ottani szabadalmáért s akadtak is rögtön gazdag társai, mert Amerikában ez iparág még sehogy sincs kifejlődve. — Nagy feltünést okoznak a dubniki opálok, melyek között különösen egy van, mely állitólag a világ legnagyobb opálja s ára 25.000 dollár. — Kubik János székesfehérvári kesztyüs, ki már Páris, London és Bécsben is nyert kitüntetést, Philadelphiában szintén fetünő munkát állitott ki. Mellette Hanerli pécsi kesztyüs állitott ki szintén szép tárgyakat. — Nagy figyelmet ébresztenek Lőrincz István budapesti jeles czipészünk gyönyörü kordovány csizmái, melyek a czipészet valódi remekeiként tekintetnek s méltán a legnagyobb bámulatnak vannak kitéve. — Dorner Emilia egy batisztkendőt küldött a kiállitásra. Ő az egyetlen magyar nőkiállitó. — Sopronyból Richter küldött egy csomó pápaszemet, Kolozsvárról pedig Perl János müfogakat, melyeknek azonban Amerikában, hol e szak annyira ki van fejlődve, nehéz feltünniök. — Ez ipartárgyak mellett vannak Ruprecht soproni fényképész kiállitott remek képei, melyeken a német és franczia mellett egyuttal van magyar felirat is. Tiszta képeket állitott ki mellette Schodich Lajos fényképész is Felső-Örből. — A gazdasági osztályban van 17 kiállitónk. Markó és Weiden szép magyar terményeket állitottak ki. Képviselve van a „Flóra“ szappangyár s nehány palaczk borral az „Erdélyi pinczeegyesület.“ Borokat egy New-Yorkban lakó hazánkfia, Mayer is állitott ki. Neumann Emanuel és fiai Váczról, Kronstädter testvérek Ujvidékről, eczetet állitottak ki. Ifju Fischer János és Hubert Ferencz Pozsonyból, pezsgőt; Schnabel Gyula Oravitzáról, szilvóriumot; Brichta Jakab Trencsényből borovicska pálinkát, Sessler József és fiai Nagy-Szombatból maláta árpát, Hunyady Imre gr. Ürményből, Károlyi Alajos gróf Stomfáról, és a „gyapju mosóintézet „Budapestről gyapjut; Narbuth János Palánkáról nyers kendert, Lyka Demeter Pázmándról gyönyörü tiszta buzát állitottak ki. Végre Saxlehner Antal és Loser testvérek budai keseszüvizet s Rosenthal nehány üveg lisztet mutatott be. Ennyi az egész mivel Magyarország a philadelphiai világtárlaton képviselve van. — Van azonban egy még, mi eléggé eredeti forrásban mutatja be a magyart egyik oldalról s ez „Kohn bácsi“ amerikai hazánkfia magyar csárdája, mely a japáni lakház mögött épült s magyar zászlókkal van diszitve homlokzatán, bent pedig magyar zsinoros öltözetü pinczérek szolgálják ki a vendégeket. — Mint ebből általában látható, noha nehány örvendetes momentum nem hiányzik, de általában Magyarország a philadelphia tárlaton nagyon gyengén s szegényesen van képviselve.

— Hamis takarékpénztári köny-

TÁRCZA.

Belgrád-Nis.

Hadászati-történelmi tanulmány.

Irta **Kápolnai P. István** m. kir. honvéd százados.

(Folytatás és vége.)

A kereskedelem főpontjai ott keletkeznek a hol több kereskedelmi ut egyesül, s a hol a szállitás módját meg kell változtatni. Ily pont a mai Belgrád.

A hadászatilag fontos földrajzi pontok azok, melyeken több müködési vonalul felhasználható tájvonal egyesül, vagy azok, a hol fontosabb müködési vonalak nagy természetes akadályokon vezetnek át. Ily pont szinte Belgrád.

Látjuk tehát, hogy mind kereskedelmileg, mind katonailag Belgrád tájéka egyaránt fontos szereplésre volt és lesz mindig hivatva.

Ámde azon ellenvetéssel találkozhatnánk, hogy hiszen Belgrád nem fekszik közvetlenül a Morava torkolatánál, hogy tehát nem Belgrádnál, hanem Semendriánál (Vég-Szendrő) ér az emlitett, a Balkán félszigeten áthatoló világforgalmi ut a Dunához, s következőleg Semendria lenne, kereskedelmi és hadászati főpontkénti szereplésre hivatva.

Ily ellenvetésre a helyviszonyok részleteinek elősorolásával felelhetünk.

A Morava deltaszerü, lápos, következőleg egészségtelen torkolatánál t. i., kereskedők és katonák egyaránt vonakodtak telepet alkotni s a jelenleg a Morava-delta két szélénél fekvő várak: Szemendria és Paszarovitz csakis későbbi korszak alkotmányai, melyeknek egyedüli feladatuk volt: a Morava-völgy Duna felé való nyilását elzárni. A kereskedelem és a háboru már ős idők óta kikerülték a mocsáros, utépitésre s táborozásra alkalmatlan, egészségtelen és ivó-vizben hiányt szenvedő alsó Morava-völgyet, hanem az annak völgyalj széleit képező magaslatok hosszában haladva, ama pontig jutottak, hol a Száva a Dunába ömlik — a hol ma Belgrád fekszik.

Egészséges, gazdag dombvidék lábánál emelkedik ott a Duna és Száva összefolyása által képezett földnyelv, egy régente könnyen védképes állapotba kelyezhető szikla, melynek lábától akár a Dunán át a Duna balparti vidékeire, akár a Száván át a Dunától nyugatra fekvő tájakra lehet jutni.

E sziklán épitett védmüvekben laktak ama görög és római kereskedők, kik a dél és a kelet iparczikkeit onnan egyenlő könnyüséggel akár a Tisza mentén egészen a keleti Kárpátokig és a Tiszamellék folyói hosszában Erdélybe, akár a Dunavölgyben a mai Németországba, akár a Száva, Mura vagy Dráva völgyein át az Alpok területének szivéig küldhették, s viszont mind e vidékek nyers termékeit vizen szállitva összegyüjthették, azokkal az akkor virágzó, majdnem tulnépesedett görög vidékeket látva el.

Mint a kereskedők, ugy a katonák sem találhattak Belgrádnál kedvezőbb pontot: a Száva és a Duna keletre folyó része által képezett határszéleknek az azoktól éjszakra fekvő vidéken sürgőforgó félvad vándor népek elleni biztositására rendelt haderők főállomásául.

A Belgrádtól kiinduló kereskedelmi utak szükség esetén hadmüködési vonalakul is szolgáltak s a Belgrádnál táborozó macedon, római, vagy byzanczi sereg, nem csak hogy valamennyi fennemlitett irányban fekvő vidéket egyaránt fenyegette, de egyuttal közvetlenül is fedezte a Dunának a vaskaputól nyugatra fekvő részétől Konstantinápolyba vezető főmüködési vonalat: a belgrád-nis-sofia konstantinápolyi utat.

Vessünk most egy tekintetet ezen utra is, melynek fekvését előbb csak nagyjában emlitettem fel.

A Dunától való kiindulási pont: Belgrád, a várból és két erőditésekkel körülfoglalt elővárosból áll. A sziklán épitett vár erős, a közvetlen lövésnek kitett falakkal, magas végtornyokkal, háromszoros árkokkal, védaknákkal s 400 lépés széles sikammal van körülvéve. Három kapu vezet ezen ódonszerüen épitett, de tábori lövegekkel nem réselhető várba, melyen a várostól délre fekvő magaslatok uralkodnak. Az elővárosok részint a Száva és a Duna által, részint mellvédekkel és árkokkal foglaltatnak körül. A vár vivásához okvetlenül nehéz lövegek igényeltetnek, körülzárolására legalább egy hadosztály (14,000 ember) szükséges.

Belgrádtól 7 napi menetre a Morava-völgy nyugati magaslatain délfelé haladva, Nishez jutunk a hol a Nissava és a bolgár Morava egyesül mely folyók völgyeiben nevezetes utak vezetnek Törökország belsejében; a szerb Morava egyik mellékfolyója, az Ibar, hosszában pedig Pristinához (melynek közelében a Rigómező fekszik) haladhatunk, a honnan had-utak az ádriai tenger partjaihoz és a saloniki öböl felé vezetnek.

A bolgár Morava völgyében több hegyszoroson át földhathoz jutunk, melynek nyugati részén vad középhegység emelkedik, mig a többi három oldalfelé vizek folynak le: éjszak felé a bolgár Marava, éjszak-keletre az Isker folyó érpatakai, dél-keletre pedig a Maricza siet az aegei tenger felé.

E három völgyhálózat kiindulási pontján fekszik Sofia.

A Maricza mellett fekvő Drinápolynál ismét két hadmüködési vonalként szerepelhető irány egyesül; az egyik délnek tartva, a Maricza-völgy hosszant az aegei tenger partjaihoz vezet, mig a másikon, mely gazdag dombvidéken vezet át, Konstantinápolyhoz jutunk, a hol csakis a keskeny, már ősidőkben áthidalt Bosporus választja el Európát Ázsiától.

Belgrád, Nis, Sofia, Drinápoly és Konstantinápoly lennének tehát e nagy világforgalmi utnak kereskedelmileg, és katonailag fontos pontjai.

Kitüzött feladatomhoz nem tartozik jelenleg a Nistől délkeletre fekvő nevezetes katonai pontok hadászati méltánylása, de mégsem mulaszthatom el egyelőre is kiemelni, hogy Konstantinápoly védőire, különösen Drinápoly felette fontos alappont, mely akár a Kis- akár a Nagy-Balkán védelménél főalappontként nagy szerepre van hivatva.

Tekintsük most részletesebben a belgrád-konstantinápolyi hadúton létező Nis fekvését.

Már a rómaiak korában a dardán-macedon uthálozat csomópontja Nisnél volt, hol az Ádriától, az aegeai tengertől és a Bosporustól jövő hirodalmi utak egyesültek s a honnan aztán a Dunához két ut vezetett: az egyik a Morava völgyben Belgrádra, a másik pedig a Timok folyó völgyében a Trajánhidhoz, a mai Cernechez. Igy Nistől akár a Duna vaskapujától felfelé, akár az attól lefelé fekvő partvidékekre lehetett jutni.

Nis falai alatt II-ik Claudius (268-han) két napig tartó véres népcsatában a gothokat verte vissza.

A hunnok, Attila alatt, lerombolták Nis várfalait, de Justinián görög császár azokat ujra felépittette.

Nis — a hajdani Naisssus — területén született a birodalmat két részre osztó Konstantin.

A vezérek korában a magyarok négyszer jelentek meg Nis alatt, de, — teljesen a mai kor szellemében, — sohasem veszitettek időt annak megvivásával, hanem egyszerüen zároló hadat hagyva hátra, tovább folytatták müködésöket.

Konrád keresztes hada szintén Nisen vonult keresztül Konstantinápoly felé.

A tizennegyedik században a törökök többször jelentek meg Nis alatt, de csak 1375-ben támadták azt meg komolyan, és 25 napi várvivás után be is vették.

1443-ban Hunyady János Nisnél a törökökön fényes győzelmet aratott, és a csatát követő napon Nis várába bevonult, ámde a szerencsétlen varnai csata (1444) következtében Nisre ismét a török félhold tüzetett fel, és csak 245 évvel később jelent meg ujra keresztény had (a bádeni őrgróf alatt) Nis vidékén, a hol a török nagyvezér — már azelőtt Batocinánál szétvert — seregét ujra összegyüjtötte és erősbitette; september 23-kán (1689) serege azonban ujra megveretett, és Pálffy gróf Nisre ismét keresztes zászlót tüzetett fel.

A keresztény hadakra nézve oly rendkivül szerencsés 1689-ik év utolsó hónapjaiban azonban a törökök ismét tulsulyra vergődtek, és már 1690-ben Nis ismét a töröknek adatott át.

Starhemberg gróf, Nis utolsó várparancsnokának jelentése szerint, e vár akkor „csekély, czélszerütlenül épitett földvár“ volt, mely szivósabb védelemre nem volt alkalmas.

A karloviczi béke megkötésekor több császári tábornok kivánta hogy Nis és Viddin a töröktől elvétessenek, és erős végvárakká alakittassanak át.

E — hadászatilag teljesen igazolt követelés azonban azért nem érvényesittetett, mert „ezen végvárak fentartása, igen nagy távolságuknál fogva, aránytalan sok áldozatba került volna“ és igy Szerbia e kapuvédei ismét török kézben hagyattak. 1737-ben, julius 28-kán, a császári német és a királyi magyar hadak Nist ugyan ujra bevették, de a főhad elvonulása után hátrahagyott osztrák várparancsnok (Dochat tábornok) azt már ugyanazon év október 18-kán Ali basának adta át, a miért is fejvesztéssel büntettetett. Azóta Nis folytonosan török kérben maradt.

Nis várának a 18-ik században való erőditészeti állapotáról Schmettau gróf és követ a portánál, titkos jelentéseiben tesz emlitést; szerinte „Nis ered falai kőből voltak épitve, száraz védárkokkal és aknákkal körülfogva“. Ma Nis hat, nem egyenlő hosszuságu közvéd által összekötött bástya által foglaltatik körül; az árokfalak és árok-ellenfalak kőből épitvék; — zugvédek (ravelin) nincsenek — de a sikam alatt aknahálózat fekszik.

Több kül-földmü is létezik ugyan, de oly elhanyagolt állapotban, hogy azok felsorolását bátran elhagyhatjuk.

Összesen véve, Nis nehéz lövegek közremüködése nélkül nem vivható meg.